

Avrupa'da Newroz'un serüveni

[Dosya](#) Haberleri —

Amele

- Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın mesajını televizyondan kaydederek kasetleri alıp evlere dağıtırlar. Gelişmelerden, mücadeleden haberleri yoktur. Kendiliğinden gelişen bir durumdan bir araya gelen grup için: "Önderlik de bizim için 'bizden etkilenen ve bizden habersiz bir araya gelen gruptur' demişti" diyorlar. Koma Berxwedan'ın üyesi Amele, 43 yıldır Avrupa'da kutlanan Newrozlarda yakılan ateşin tanığı olduğunu belirtiyor.

Yeni Özgür
Politika

BARIŞ BALSEÇER

Kürdistan başta olmak üzere dünyanın dört bir yanında bulunan Kürt halkı, Newroz ateşini yakıyor. Avrupa'da bu yıl 50. yıl Newroz'u "Önder Apo'ya Özgürlük Newroz'u" şiarıyla kutlanıyor. Kürtler için diriliş, direniş ve mücadele günü olan Newroz'un Avrupa geçmişi çok eskilere dayanıyor. Celadet Bedirxan anılarında 1929-1931 yıllarında Almanya'da hukuk okurken, Newroz'u kutladıklarından bahsediyor. 1950'ler sonrası Newrozlar Avrupa'ya gelen Kürt öğrenciler tarafından kutlanır. Öğrenci dernekleri kuran ve yıllık kongrelerini düzenli

şekilde yapan öğrenciler, Newroz dahil birçok etkinliği üniversite lokallerinde veya yaşadığı kentlerde bulunan bir salonda kutluyorlardı. 1979 yılından itibaren PKK'den etkilenerek Newroz'u organize eden kişiler ise daha sonra Koma Berxwedan adı altında toplandılar. Newroz çalışmaları başta olmak üzere birçok etkinlik, festivali 1979'dan itibaren düzenleyen bu grubun üyelerinden biri de Amele'dir.

Koma Berxwedan'ın rolü

İlk Newrozların kutlamasında Koma Berxwedan'ın rolünün çok büyük olduğunu söyleyen Amele, ilk zamanlar örgütsüz birkaç kişi olduklarını dile getiriyor. Amele, "Ülkedeki gelişmelerden haberimiz, mücadeleyle fazla ilişkimiz yoktu. Kendiliğinden gelişen bir durumdan bir araya geldik. Önderlik de bizim için 'bizden etkilenen ve bizden habersiz bir araya gelen gruptur' demişti" diyor. "Newroz Demirci Kawa'dan çağdaş Kawa Mazlum Doğan'a kadar taşınan özgürlük ateşidir" diyen Amele, 43 yıldır Avrupa'da kutlanan Newrozlarda yakılan ateşin tanığı olduğunu belirtiyor.

Kürdistanlı devrimciler

"Avrupa'ya 1960'lı yıllarda çalışmak için gelen jenerasyon Newrozları kutluyordu" diyor Amele ve kendisinin de bu jenerasyonun çocuklarından olduğunu söylüyor. Amele, "Kürt Özgürlük Mücadelesi'nin örgütlendiği ilk yıllardı. Bu direnişten bir şekilde haberimiz olmuştu. PKK buralarda örgütlü değildi. Biz ise kendimizi 'Kürdistanlı devrimciler' olarak adlandırıyoruz. PKK öncesinde Kawa, Özgürlük, Yolu, Rizgarî gibi yapılar vardı. 1978-1979 yıllarında bu yapılar salonlarda Newrozlar düzenliyorlardı. Bu yapıların düzenledikleri gecelere katılmıyorduk. Çünkü bizim bir disiplinimiz vardı. İçkili masaları reddediyorduk" diyor. Önder Apo öncülüğünde başlayan Kürt Özgürlük Mücadelesi'ni ülkeye gidip gelenlerden, Türk gazetelerinden duyduklarını ve PKK'ye sempati duymaya başladıklarını ifade ediyor Amele.

İlk Newroz Aachen'da bir çiftlikte

PKK'nin ilk Newroz'unu Avrupa'da 1979 yılında Aachen'da bir çiftlikte kutladıklarını söylüyor Amele ve ekliyor: "Ekonomik olarak iyi değildik. Bu yüzden en uygun yerleri tercih ediyorduk. Aachen'dan sonra sahnesi olan yerler tutmaya başladık." O zamanlar Avrupa Schengen'e geçmemişti. Sınırlardan geçiş çok zordu. Almanya dışında Newrozlar kutlanmaya başlanmıştı. Amele, o günleri şu şekilde anlatıyor: "Sınırlardan genellikle yayan ve kaçak geçiyorduk. Diğer taraftan araçlarla alınıp, etkinliğin düzenlendiği kente gidiyorduk. Kadın, erkek 7-8 kişi araçlarımızda yatıyorduk. Bu şekilde diğer ülkelerde Newroz kutlamaları düzenliyorduk."

İlk gelen ve son gidenler onlardı

Amele, Newroz'un kutlanacağı salona gittiklerinde sandalyelerin düzenlenmesinden, dekorların hazırlanmasına kadar tüm işlerin kendilerinin yaptığını söylüyor ve devam ediyor: "Sahne sırası benden başka bir arkadaşına geçtiğinde kitle arasına katılıp, slogan atarak kitleye öncülük ederdim. Hem sahneye çıkıp kilam, stran seslendirirdik hem de koroya katılırdık. Temizlik yapıp, dekor asardık. Ayrıca propaganda yürütürdük. Etkinliğe ilk gelen bizdik. Son ayrılan da biz olurduk. Etkinlik biletlerini satar, salon girişinde bilet kontrolünü yapardık. Dışarıya asılacak afiş ve pankartları da biz asıyorduk. Afişleri yukarıya asmak için sürekli Seyitxan'ın sırtına çıkardım. Astığımız afişler çoğunlukla Türk faşistler tarafından yırtılıyordu."

Önder Apo'dan ilk mesaj

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'dan ilk olarak 1979 yılında mesaj aldıklarını söyleyen Amele, "Önder Apo Lübnan sahasına yeni geçmişti. Lübnan'da Önderliği ziyaret eden bir arkadaşımızla, VHS formatında bir video kasetle bize mesaj göndermişti. Gönderilen o mesajı 1980 Newroz'unda tüplü bir TV'den halka izletmiştik. Mikrofonu TV'ye tutmuştuk. İnsanlar heyecanlıydılar. Biz video sesini teyp kasetlerine ve evlerinde video oynatıcısı olanlar için kaydedip, dağıtmıştık" diyor.

Bilinçli örgütlenme

Avrupa'daki sanat çalışmaları 1978'de başlar ve 1979'da ise örgütlü bir hale bürünür. Bu sanat çalışmalarını ilk başlatan ise Şivan Perwer, Seyidxan, Amele, Şehit Çîya, Xemgîn Bîrhat, Zozan, Hozan Serdar'dır. Şehit Mîzgîn ve Şehit Sefkan'ın gelmesiyle beraber kültür ve sanat

çalışmaları da yeni bir formasyona kavuşur. Mazlum Doğan'ın "Direnmek yaşamaktır" cümlesinden yola çıkılarak 1983 yılında Koma Berxwedan kurulur. Mazlum Doğan'ın Amed Zindanı direnişi Avrupa'daki Newrozları da "direniş bayramına" çevirmiştir. Mazlum Doğan'ın direnişi sonrasında PKK kadrolarını Avrupa'ya gönderir. Amele, kadroların Avrupa'ya gelmesiyle yaşanan değişimi şu şekilde aktarır: "Şehit Mîzgin ve Şehit Sefkan'ın Avrupa'ya gelmesi ve Önderliğin her hafta bizimle telefonlaşmasıyla beraber bilinçli bir halk kitlesi örgütlenmesi ortaya çıktı."

Huner-Kom kuruluyor

Amele, bu direniş sonrasında giderek örgütlenmeye, yapılarını profesyonelleştirmeye başladıklarını belirtiyor. Yurtsever Kürdistan Sanatçılar Birliği (Huner-Kom) kurulur.

"Örgütsüzlükten örgütlülüğe; bilinçsiz bir yapıdan bilinçli bir yapıya dönüştük" diyen Amele, bir kimlik sahibi olmaya başladıklarını belirtiyor. Amele, "Kürdistan'a dair her şeyi sevmeye başladık. Eski şahsi yapımız yıkılmaya başladı. Yepyeni bir kültür, ahlak, insan anlayışı ortaya çıkmaya başladı" diye ekliyor.

Salonlardan alanlara

"Newroz PKK ile direniş ve diriliş bayramına dönüştü" diyen Amele, bu dönüşüm ve değişimle beraber Avrupa'nın tüketim toplumu içerisinde kaybolma ihtimaliyle karşı karşıya olan gençlerin devrimcileşip, kendi halk gerçekliğiyle bağ kurduğunu belirtiyor. Amele, "İlk Newroz etkinliklerine 200-300 kişi katılıyordu. Zaman geçtikçe stantlara sığamaz olduk. 1996 yılında Bochum'da kutladığımız Newroz'u arenada düzenlemiştik. 100 bine yakın insanın katıldığı ilk Newroz'du. Newroz özgürlüğe kapı açmaya başlamış ve direniş bayramına dönüşmüştü. Böylelikle Newroz tarihsel anlamına kavuştu. Bizi kendimizle yüzleştirmeye götürmüştü, Türkçe

isimlerimizden bile utanır olmuştuk. Hepimiz isimlerimizi değiştirmeye başlamıştık” diye anlatıyor.

Bîrhat'ın anlatımları

Avrupa'daki Newroz kutlamalarına 1982 yılından itibaren katılan sanatçı Xemgîn Bîrhat, Koma Berxwedan'ın ön çalışmalarının bu dönemde yapıldığını belirtiyor. Bîrhat, “Ben, Zozan, Seyitxan, Serdar, Nayif Haco, Amele, Gülistan ve Şehit Çiya hafta sonları bir araya gelip provalar alıyorduk. O zaman Koma Niştîman adı altında çalışma yürütüyorduk. 1982 yılında Şehit Hozan Sefkan ve Şehit Hozan Mîzgîn Avrupa'ya gelmişlerdi. Şehit Mîzgîn ve Şehit Sefkan kültür faaliyetlerini belli profesyonel bir forma kavuşturmak ve örgütlemek, Kürdistan'da gelişen mücadeleye moral kaynağı olabilmek, var olan Kürt kültür ve sanatını daha derli toplu hale getirmek için çalışmalar yürüttüler” diye ifade ediyor.

Sanat, direnişi anlatıyordu

O zamanlarda Newrozların salonlarda kutlandığını belirten Bîrhat, Newroz kutlamalarının Şubat'ın son haftasından, Mayıs'ın başına kadar sürdüğünü söylüyor. Tüm çalışmaların 6-7 sanatçının yürüttüğünü ifade eden Bîrhat, dolayısıyla tüm etkinlikleri düzenlemede sorun yaşadıklarını belirtiyor. Bîrhat, her hafta sonu kent kent dolaşarak Newroz kutlamalarına katıldıklarını ifade ediyor. Bîrhat, yaptıkları Newroz kutlamalarının uzun saatler sürdüğünü ve buna rağmen kitlenin kutlama alanından ayrılmadığını söylüyor. O süreçte basın-yayınlarının olmadığını söyleyen Bîrhat, şöyle devam ediyor: “Kültürel çalışmalarla, müzikle, tiyatroyla Kürdistan'da yaşanan gelişmeleri, direnişi halka anlatıyorduk. Tiyatrolarımızda koruculuğu, gerillayı, gerillanın direnişini, kolluk güçlerinin işlediği suçları, savaşı anlatırdık. Kürdistan'daki direnişi ve ihaneti sanat yoluyla anlatırdık. Sanat aynı zamanda bir sıcak gündemi, yaşananları aktarma açısından basın vazifesi görüyordu. Kürdistan'da şehit düşen arkadaşları, örneğin Bagok eylemi gibi mücadeleden önemli kesitleri sanat yoluyla aktararak Kürdistan'da yaşananları aktarıyorduk.”

PKK'nin Newroz'a kazandırdığı içerik

“Örgütlü olmayan bir halkı kimse tanıyamazdı. O yıllarda insanlar kendilerine ‘Kürdüm’ demekten bile çekiniyorlardı. Korkunun, asimilasyonun etkisi çok görülüyordu” diyen Bîrhat, Avrupa’da o dönemde kitlesel eylemliliklerin olmadığını ve dolayısıyla Newroz gibi etkinliklerin birer örgütlenme zemini yarattığını söylüyor. Mazlum Doğan’ın Diyarbakır Cezaevi direnişi sonrasında Newroz’un baharı karşılama bayramından direnişin, dirilişin bayramına dönüştüğünü belirten Bîrhat, “Bu direniş Kürt halkının dirilişini sağladı. Bambaşka bir içerik kazandırdı. PKK'nin Newroz'a kazandırdığı içerik budur. Yani Newrozlar birer eyleme de dönüştü” diyor. Bîrhat, Newrozların hem kültürel hem ideolojik hem de Kürdistan gerçekliğinin öğrenilmesi açısından önemli olduğuna dikkat çekiyor.

Binler katılmaya başladı

Bîrhat, “1982 yılındaki Newroz kutlamamızı Almanya'nın Bochum kentinde düzenlemiştik. İlk olarak orada sahneye çıkmıştım. Salonlarda belli düzeyde katılımlarla gerçekleşen Newroz kutlamaları 1992 yılında statlarda düzenlenmeye başladı. Bu tarihten sonra bazı bölgelerdeki derneklerimiz meşaleli yürüyüşler yapmaya başladı. O zamanlar bölge bölge düzenlenen Newrozlara ortalama 2 bin kişi katılıyordu. 1991’de Kürdistan’da yükselen serhildanlar, Güney Kürdistan’da 1992 yılında gerçekleşen seçim ve parlamentonun oluşması sonrası Avrupa’daki Newrozlar giderek kitleselleşmeye başladı” diye belirtiyor.

***

Hozan Şemdin: Her Newroz'da yer aldım

Hozan Şemdin ise Avrupa'ya 1988 yılında geliyor. O dönemden beri tüm Newrozlarda sahne alan Hozan Şemdin, "Newroz kutlamaları PKK ile birlikte 'Newrozlaşan halk gerçeğini' açığa çıkardı" diyor. Şemdin, "Avrupa denilince sadece Batı Avrupa akıllara geliyor ama 1990'lı yıllarla birlikte Balkanlarda, İskandinav ülkelerinde de Newrozları kutlamaya başladık. Merkez olarak Almanya ağırlıktaydı. Newroz bir halkı Avrupa'da görünür kılmaya başladı. Ulusal kıyafetlerimiz, govendimiz, yakılan Newroz ateşi Avrupalıların dikkatini çekiyordu" diyerek Newroz'un yarattığı örgütlülükle 1992 yılından sonra festivaller düzenlemeye başladıklarını söylüyor.

Ateş yakmamız dahi engelleniyordu

Hozan Şemdin, Avrupa'da da Newroz kutlamaları sırasında birçok engel ile karşılaştıklarını anlatıyor. Yasaklamalara ilişkin konuşan Hozan Şemdin, "Almanya'da düzenlediğimiz Newrozlarda polisler ateş yakmamıza izin vermiyorlardı. Etkinlik için tuttuğumuz salona polis baskın yapıyordu. Bahaneler üretilip, kutlamaları engellemeye çalışıyorlardı. Veya çok önceden tuttuğumuz salonlara yasak getiriliyordu" diyerek o dönemi özetliyor. Berivan (Nilgün Yıldırım) ve Rohani'nin (Bedriye Taş) yasaklar ve baskılara karşı Mannheim kentinde 21 Mart 1994 yılında bedenlerini ateşe verdiklerini hatırlatarak, Avrupa'daki ilk Newroz şehitleri olarak tarihe adlarını yazdırdıklarını belirtiyor.

Dolduramayız telaşındaydık dolup taşı

Her şeye rağmen Newrozların kitleleştirdiklerini ifade eden Hozan Şemdin, "Bazen 50 yerde Newroz kutlanıyordu ve yasaklamalar, polis baskısı halkı durduramıyordu. Örneğin 1990 Newrozunda Köln Arena'yı kiralamıştık. Yirmi bin kişilik bir yerdin ve orayı dolduramayız telaşı içerisindeydik. Newroz günü insanların yarısı dışarıda kalmıştı" diyerek Newroz'un kitleler için bir moral, yenilenme kaynağı olduğunun altını çiziyor. Hozan Şemdin, Türk devletiyle olan çıkar politikaları nedeniyle karşılaştıkları bu engellemeleri her Newroz'da yaktıkları Newroz ateşiyle aştıklarını ifade ederek, "Halk hareketiydik ve Newrozlarımız giderek binlerin katılımıyla kutlanıyordu. Teknikten, halkın genel kutlamaların olduğu Newroz alanlarına taşınması büyük bir organizasyona dönüştü. Kültürel etkinliklerimizi başında daima Newroz gelir. Avrupa'da halkla bir araya gelmemizin ilk etkinliği de Newroz'dur" diyor.

***

1984 Paris Newroz'u

Paris Kürt Enstitüsü de Avrupa'daki Kürtleri buluşturan en önemli kurumlardan biriydi. 1984 yılında Paris Kürt Enstitüsü'nün organize ettiği Newroz programına Avrupa'nın her yerinden gelen Kürtlerin yanı sıra Şivan Perwer, Yılmaz Güney, Civan Haco gibi sanatçılar da katıldı. Yılmaz Güney burada yaptığı konuşmayla "Bileceğiz ki, bağımsızlık mücadelesi bir bütündür. Kimi zaman doğruyu ifade eden iki satırlık bir yazı, bir fikir, yürekleri ayağa kaldıran bir türkünün çığlığı, saza vuran bir mızrap, atom bombasından bile güçlüdür. İşte bu nedenle biz, hayatın her alanında iyi savaşçılar, başarılı savaşçılar olmak ve yetiştirmek zorundayız" diyor ve direnişin topyekun olması gerektiğine çağrı yapıyordu. Direnişin kültürel ve toplumsal ayağını ülke özlemiyle birleştirerek "Dağlarımız, ovalarımız, ırmaklarımız bizi bekliyor. Biz bütün ömrümüzü gurbette geçirip gurbet türküleri söylemek istemiyoruz" ifadeleriyle hiç kimsenin Kürdistan'da yaşananlara gözünü kapatmaması gerektiğini hatırlatıyordu.